

עתונות חרדית בישראל

מנחם מיכלסון

בעתון חרדי בכלל, וב"יתד נאמן" בפרט, המלה "אונס" היא בבחינת "בל יראה ובל ימצא". חשוד בגניבה, מילא, אבל באונס? ! הרי אחד הילדים הקטנים שבבית יכול ליטול, חלילה, את העתון, לקרוא על פלוני החשוד באונס, ולרוץ לשאול את אביו ואת אמו מה זה אונס, ואיך עושים את זה ועוד שאלות נוראות כאלו.

זוהי רק אחת מהדילמות שבפניהן ניצבת העתונות החרדית בישראל, וזוהי דוגמה לדרך הפתרון. אין כותבים על דברים העלולים לעורר בעיות חינוכיות. אין זאת אומרת, שבעתונים חרדיים אחדים אין מדורי רכילות, איסור חמור בפני עצמו ושרץ שאותו מנסים שם לטהר בק"ץ טעמים, אבל במסגרת מלחמת היצר אין אונס, אין תמונות של נשים, אין ספורט, אין אלילי-זמר וכוכבי-זמר חילוניים.

בעצם, כל אלה ישנם, אבל רק מן ההיבט השלילי. למשל, אילו מכבי תל-אביב היתה זוכה בגביע אירופה, או שנבחרת הכדורגל של ישראל היתה מגיעה להישג כלשהו במונדיאל, ואפילו היתה זוכה בגביע העולם, יש להגיה כי קוראי העתונות החרדית היו יודעים על כך רק מן ההיבט של חילול שבת, שהיה מן הסתם מתבצע במסגרת זו, או בעקבות גילוי מרעיש על אודות שחקנים, שנתפסו כשהם אוכלים במסעדה לא כשרה ברומא.

עם התחזקות הציבור החרדי בארץ, ועוד יותר מזה, עם העמקת הפילוג בשורותיו, הפכו אמצעי התקשורת החרדים לגורם בפני עצמו, הצובר תאוצה וכוח רבים. כל "חצר" חסידיית וכל ישיבה ליטאית, כל אדמו"ר וכל רב — ולא כאן המקום והמסגרת להיכנס להבדלים שבין המונחים, התארים והמוסדות — מרגישים רע אם שם לא הופיע שבוט אחד בעתונים הללו, ואולי רע שבעתיים אם שמו של המתחרה שלהם הופיע גם הופיע. הדברים מקבלים תוקף רב יותר נוכח צמיחתן בשנים האחרונות של "חצרות" זעירות ושוליות של ראשי ישיבות, שהם אולי אדירים בתורה אבל מספר תלמידיהם נער יספרם. על רבים מהם חל הכלל הידוע: כתבו עליך — אתה קיים, לא כתבו — אינך קיים; כלל, השאול אגב מן המערכת הפוליטית החילונית, ואמת חיים הנגזרת מן העובדה שחלק נכבד מן העתונות הישראלית הפך היום להיות כלי-ביטוי של יחצ"נים וריזים.

במלים אחרות — במרדף הבלתי פוסק אחר הפרסום, שכחו נאמניהם של גדולי התורה את הכלל הידוע, שאין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי

עתונות חרדית בישראל היא תופעה לא חדשה. היומון "המודיע" של אגודת ישראל מופיע מאז ראשית ימי המדינה ובאותה עת הפך שבועונים של פועלי אגודת ישראל, "שערים", ליומון (מאוחר יותר שב והיה לשבועון). אך אנו נעסוק במאמר זה בעתונות חרדית חדשה יחסית, זו שהחלה להופיע בשנות ה-80.

בסיס יום ראשון כ"ב בתמוז תשי"ג (15 ביולי 1990) שנה ה' גליון 1468 מחיר 1.50 ש"ח כולל מע"מ.

מהומת הטלפונים, הפניות הנזעמות והמחאות החריפות, שהיתה ביום ד', י' באב תש"ן (1 באוגוסט 1990), במערכת העתון החרדי "יתד נאמן", היתה חסרת תקדים. קוראים נאמנים הודיעו נחרצות, כי הם מפסיקים מעתה ואילך לקרוא את העתון; אמהות נרגשות מסרו, כי בגלל שאלות ילדיהן, העתון לא יעבור יותר את סף ביתן; רבנים זועמים התקשרו ושאלו — הייתכן?

והעורך, הוא נאלץ להתנצל אלף פעמים ואחת, להבטיח כי תקלה כזו לעולם לא תצא שנית מתחת ידו. לגופו של עניין הסכיר, כי ה"המבקר" של העתון (צנזור בשפה חילונית), היה מותש מן הצום הארוך של תשעה באב, שהיה יום לזהת רחם, כך שהמלה האיומה נשמטה מתחת לעינו, וכך נכנסה לעתון, לא עלינו.

כל ההילולה הזו נערכה בעקבות ידיעה, שהופיעה ב"יתד נאמן", ואשר דיווחה על הצעיר שתקף את החיילת במחנה 80. כזכור, תקף נער מן הסביבה חיילת, ששמרה בשער מבודד של המחנה, חטף את נשקה וניסה לאנסה. בעת פרסום הידיעה בעתון היה התוקף עדיין על תקן חשוד באונס. בידיעת עת"ם, שהועברה לכל מערכות העתונים, צוינו כל הפרטים שבהם נחשד, כולל החשד באונס החיילת.

יום הששי

העתון לצבור הדתי

הציטוט המרשים הזה רץ נחשוני לאחד מראשי הציבור החרדי, ואמר לו, כי אם מאה רבנים ישמיעו את המשפט הנ"ל לא יהיה לו הד ומשקל כמו לאחר הדפסת הדברים מפי רפול אחד ויחיד.

באותה עת, יש להזכיר, היה בירושלים גל של מאבקים בין חילונים וחרדים, ודימוים של האחרונים בחברה הישראלית היה בשפל. "הרגשנו", אומרים עורכי "יום השישי", "כי אנחנו יכולים לענות לציבור החילוני בשפתו-הוא. לא רצינו, כמו עד לאותם ימים, לדגול בשיטה של התגוננות. החלטנו לתקף חזרה, להשיב מלחמה. היינו אז בוטים מאוד כלפי הציבור החילוני."

בהערת אגב יש לומר, כי הציבור החילוני כלל לא יצא מגדרו נוכח התקפות קשות אלה, ולו רק מן הסיבה, שלא היה לו כל מושג שתוקפים אותו... אבל, עובדה זו לא הפריעה לעורכי "יום השישי", שכן להם היה חשוב יותר שהציבור החרדי יראה שמשיבים מלחמה שעה מאשר שהציבור החילוני יתמוטט מרוב אימה ופחד.

קצובר ונחשוני הגיעו להסכם עם אנשי "רחוב ראשי" הסגור, כי עתונם ימשיך להופיע — אך תחת שם אחר. וכך נולד "ערב שבת". אותה גברת בשינוי כותרת. שני העורכים סברו, כי מוטב להגיע להסכם עם עתון ארצי, כדי להפיע תחת חסותו ועם גב כלכלי איתן. אחד המו"לים הגדולים בארץ הבין, כי בעתון החרדי טמון פוטנציאל לא רע, אך התנה את הסכמתו לשיתוף פעולה אתם בכך, שמ"חצר" חסידית אחת, שאותה חיבב מסיבות היסטוריות ומשפתיות, הם יתעלמו לטוב ולרע בפירסומיהם. ייתכן שלא היתה זו הסיבה היחידה, שהביאה לכך ש"שירוף" לא יצא מכל העניין, ו"ערב שבת" נהג ל"גירוזלם פוסט", שם סגרו עיסקת שותפות, כאשר עניינו העיקרי של העתון הירושלמי הוותיק היה בכל הקשור לצדדים המנהליים — ושני העורכים התעסקו בענייני המערכת.

החווה בין הצדדים חודש מדי שנה, אך כעבור ארבע שנים נתפרדה החבילה. אין טעם במסגרת זו להיכנס לסיבות הפירוד. הדבר המעניין הוא, שכאן החל מאבק סביב שמו של העתון, מאבק שעדיין נתון בין כותלי בית המשפט. קצובר ונחשוני שעזבו, רצו לקחת עמם גם את שם העתון. לכך התנגדו אנשי ה"גירוזלם פוסט" וטענו, כי הבעלות על השם בעל המוניטין שייכת להם.

בעוד המחלוקת נמשכת, הודיעו קצובר ונחשוני בגיליון האחרון שנערך במסגרת ה"פוסט", כי בשבוע שלאחר מכן הם יוצאים עם עתון חדש, אך עם אותה מערכת ועורכים, ששמו כבעבר — "יום השישי". מאידך, גם אנשי ה"גירוזלם פוסט" לא שקטו על שמריהם, ובשבוע שלאחר מכן הופיע "ערב שבת", כרגיל, אך עם עורכים חדשים. קצובר

האמת היא, שעלינו על גל של התנגדות לעתונות החילוניות בקרב רבים בציבור הדתי. זאת, משום שבשנים שקדמו לאותה שנה, היה זה דבר לגיטימי להכניס עתון כמו 'מעריב' לבית דתי. עם השנים פנה העתון הזה יותר אל הקו, שציבור דתי חש עצמו כמי שאינו יכול להכניסו יותר הביתה: תמונות נועזות, וכן מאמרים ורשימות שאינם מכבדים בית דתי דווקא."

השניים, דומה, גם השתלבו בגל ההקצנה שפשה בציבור הדתי בארץ, ואשר במסגרתו הפכו עתונים חילוניים למוקצים מחמת מיאוס. כך או כך, קצובר ונחשוני, בעלי ניסיון בתקשורת הדתית — האחד כתב צבאי של "המודיע", האחר כתב בתוכנית הרבנות הצבאית בגלי צה"ל, החליטו למסגר את הציבור, שאליו הם יפנו. לדבריהם, "רצינו למצוא מכנה משותף לכמה שיותר אנשים מן המגזר הדתי. לפיכך, היה עלינו לוותר על הקצוות. כלומר, מצד אחד אנשי הקיבוץ הדתי, ומן הצד השני נטורי קרתא. או, במלים אחרות, החלטנו שהטריטוריה שלנו תשתרע מאמצע המפרץ, דרך בוגרי 'מרכז הרב' וקצת הלאה — גבול הערה החרדית, שבתחומיה, כך ידענו, לא תהיה לנו דריסת רגל. מה שקרה בפועל הוא, שהיום אנו נקראים גם בקיבוץ הדתי וגם על ידי לא מעטים בעדה החרדית."

השניים הציעו לעבאדי ולניסן "לסגור" בעבורם את הציבור הדתי, ואלה השיבו בחיוב להצעה. ואז הוחלט — כדי למנוע התנגדות מצד רבנים וראשי ישיבות שיורו לאנשיהם שלא לקנות את העתון החדש, מחשש כבוד לביטול תורה ביום הקדוש בשבוע, ולביטול זמן על ניירות חסרי ערך יהודי — כי העתון יופיע ביום חמישי דווקא, לא ביום שישי, עם רמז עבה כקורת בית הכד, שהכוונה אינה להגיש חומר לשבת, אלא ליום שישי דווקא. ומי שירצה לקרוא את העיתון דווקא בשבת — עושה זאת על אחריותו האישית בלבד.

אותה גברת — בשינוי כותרת

תחילה, כמקובל במקומותינו, הופץ העתון חנים בריכוזים המוכהקים של האוכלוסיה הדתית בבני ברק ובירושלים. לאט-לאט צבר החנימון הזה כוח, עד כי עורכיו הגיעו למסקנה, כי אפשר גם אפשר למכרו. בינתיים, שבקה רשת "רחוב ראשי" חיים לכל חי, והעתון היחיד שנותר לפליטה היה "יום השישי". ולא רק שנותר, אלא החל לצבור תנופה.

עורכיו ומייסדיו החליטו, כי לא רק מועד הופעתו יהיה בבחינת חידוש לציבור הדתי, אלא גם סיגנונו. היה עליהם להיאבק נגד מוסכמה ידועה בציבור החרדי, לפיה "חדש אסור מן התורה". והחידושים היו בהחלט נועזים — והכל יחסי, כמובן. לדוגמה: לא היו בו כתבות מזוהר, לא מאמרים מחכימים על פרשת השבוע, ולעומת זה, היו בו סקופים בקנה מידה חרדי, חדשות מן הנעשה והנשמע ב"חצרות" אדמו"רים ומה הולך בישיבות הליטאיות.

חידוש אחר — ראינות עם אישים חילוניים, דבר שעד לאותה עת לא היה מקובל כלל בעתונות החרדית, שכן ראיין עם אדם כזה, כמוהו כמעט כהסכמה לאורח חייו. הראיין הראשון עם דמות חילוניית היה עם רפול. כתבי העיתון באו לביתו בתל-עדישים, ויצאו משם עם הכרזה, כי "החניון החילוני פשט את הרגל, בעוד שהחניון הדתי הוא האלטרנטיבה." עם

את נחשוני הוציאו אפוא עתון ישן-חדש, וה"גרזולם פוסט" יצא עם עתון חדש-ישן.

את אשר התחולל באגף ה"גרזולם פוסט", דהיינו "ערב שבת", נתאר בהמשך. לפי שעה נמשך בענייני "יום השישי". הפעם סגרו עורכיו עיסקה עם רשת העתונות המקומית של שוקן, שעיקרה הוא תן וקח. דהיינו, "יום השישי" קונה אצל שוקן נייר ומדפיס בדפוס "חדשות" בתל-אביב; שוקן רוכש עבורו מדפעות, שתמורתן משלם לו "יום השישי" עמלה. מלאכת העתון נעשית במערכת "יום השישי" בירושלים.

איום בחרם כלכלי

מהו הקו של העתון? "בתחום של חשיפת פרשיות", אומר נחשוני, "נפרסם רק דברים שנוכל לתרום לתיקונם. אם נתפס גנב, וכמעט כל ידיעה שנייה בעתונות החילונית היא בעניינים מהסוג הזה, אנחנו לא נפרסם, כי מה זה כבר יעזור. צריך להבין, שסולם העדיפויות שלנו שונה. נכון, יש מחלוקת בין הרב שך לבין הרבי מלובביץ'. בהחלט נביא את דבר קיומה, אבל לא ננקוט עמדה. עובדת המחלוקת ביניהם היא דבר חשוב לציבור הקוראים שלנו, אבל שכל אחד יקבע את עמדתו-הוא על פי נטיות לבו ושיוכו התברתי. זה לא עניין שלנו."

בין אם זו תמימות או היתממות, עובדה היא, ש"יום השישי" הצליח למצוא לו שוק רחב. אף אם עורכיו, בזמנם, כמעט ויתרו-מראש על קהל אנשי הקיבוצים הדתיים, כיום רבים שם קוראים את העתון, לא פחות, ואולי יותר, מאשר את "הצופה". לגבי "הצופה", יש לציין כי לעתונים החרדיים יתרון מסויים עליו בכל הקשור למודעות. שכן, אנשי המפרד"ל, המגויים על "הצופה" או הקוראים אותו, קונים גם עתונות חילונית. לכן, רבים מבין המפרסמים סבורים, כי כדי להגיע לציבור הזה אין צורך להשקיע כספים ב"הצופה", שכן באותה ירייה, בעיתון חילוני, הם צדים גם ציפור דתית וגם ציפור חילונית, מה שאין כן לגבי הקוראים החרדיים. אלה, רובם ככולם, כל הידע הפרסומי שלהם בא מתוך קריאת העתונות החרדית המותרת, ולא מן העתונות החילונית האסורה באיסור חמור.

הגיעו דברים לידי כך, שהמפרסמים מעצבים מודעות מיוחדות עבור העתונים החרדיים. כך, למשל, זכורה פרשת המודעה של חברת "עלית", שמרציה נמכרים בקרב הציבור החרדי, בעקבות הסדר כשרות תחת שם אחר, מגדים. יום אחד הופיעה החברה בפרסומי-ענק בעתונות הכללית, שבה נראית להקת רקדניות חשופות רגליים. הציבור החרדי הקים זעקה גדולה ואיים בחרם כלכלי. האיום עזר; תוחלת החיים של המודעה הזו התקצרה בהרבה, ואפילו פורסם מעין נוסח התנצלות.

מעז יצא מתוק, והפרסומים הכשרים למהדרין נמשכים. במודעות אלה אין, כמובן, אף לא רמז דק מן הדק לדמות אשה, ועל אחת כמה וכמה שאין בהן דמויות מינייים, רחמנא ליצלן, האהובים כל-כך על משרדי הפרסום.

נשוב לחומר המערכת. ב"יום השישי" על-פי עדות עורכיו לפחות, הבעיה היא ללכת בין הטיפות. ועובדה היא, שעד היום הם הצליחו שלא להירטב אף לא בחרם אחד של גדולי הדור.

בניגוד לעתונות החרדית הישנה, ב"יום השישי" אין מאמר מערכת, ולא מופיע בו המדור שהיה עמוד תיכון בעתונים הישנים: זכרון

להולכים. בעתונות החרדית מהסוג הישן רב היה מספרם של הקוראים המבוגרים והזקנים, ובכל פעם שאבד מניו, מסיבות ברורות, היו נכתבים דברים לזכרו. וכך, מצד אחד ידעו הכל מי הלך, ומצד שני, להבדיל אלף אלפי הבדלות, מהמודעות של המדור "נרשמו לנישואין" ידעו מי מקים בית בישראל. ב"יום השישי" החליטו לוותר על מדור ההולכים לא רק בגלל שהם לא רצו לקבוע מי חשוב ממי, על מי יכתב מאמר הספר ועל מי לא, אלא גם בגלל שלא רצו להכניס ראש בריא למיטת המת, ושבעתיים נוכח הרקע של המנוח — חסיד או מתנגד. איך פותרים את הבעיה? לא נכנסים אליה. עורכי העתון עצמם אינם מזהים עם פלג זה או אחר. העובדה שהם שירתו בצה"ל ממקמת אותם לא במקום טוב באמצע, אלא דווקא ביציע. כלומר, קצת אאוטסיידרים. וזה טוב לעסקים. אפילו לסממנים החיצוניים יש חלק בתמונה הזו — נחשוני חובש לראשו כיפה שחורה, קצובר כיפה סרוגה. ובעולם החרדי גרוש הסמלים אין זה דבר של מה בכך, אלא הגדרת מקום.

לעתון 60 כתבים פרי-לאנסרים, כולם דתיים, והם נטועים במרחב שבין המפרד"ל לעדה החרדית. נציג המגור האחרון, כמובן, כותב בשם בדוי, כי פיקוח נפש דוחה כתיבה בשם המלא.

חלק גדול מעבודת הדיווח לעתון נעשה באמצעות דיווחים מהימנים, לא אובייקטיביים, והעיקר — זולים. אלה הם נציגי העתון הרשמיים, למחצה לשלש ולרביע, הנמצאים בעמדות-ידע ב"חצרות" אדמו"רים או ביישיבות הליטאיות. אין להם מושג קלוש בכתיבה עתונאית, אבל לעומת זאת יש להם ידע רב בכל מה שקורה בסביבתם הקרובה. לפיכך, הם אלה המעבירים ל"יום השישי" את הדיווחים — רובם ככולם על אודות הכנסת ספר-תורה, הלולה לזכר אדמו"ר שנפטר, ביקור של שר אצל רבי וכולי — ומשכתבים במערכת דואגים שלתוכן הדיווח תהיה גם צורה הראויה לדפוס. בעצם, אין צורך להתרגש כל-כך מן השיטה הזו, שכן המקבילה בעתונות החילונית הם היחצ"ן או הדובר שאף הם אינם חשודים על אובייקטיביות יתרה.

לבד מכך יש ל"יום השישי" כתב בכנסת, כתב לעניינים פוליטיים, וכתבים בכל עיר שיש בה ריכוז דתי משמעותי — ירושלים, בני ברק, צפת, אשדוד, חיפה, אשקלון, נתניה ועוד מספר ערים.

"שושלת" בעתון חרדי

בעתון מופיעים לא רק דיווחים מהשטח, אלא גם מדורים. למשל, מדור "הלכה למעשה", הנכתב על-ידי הרב עובדיה יוסף, והעוסק במגוון נושאים, שלציבור החרדי עניין בהם. אחד הנושאים האחרונים שבו עסק הרב, לא היה עניין אקטואלי, אלא "איסור לבשל בשר וחלב אפילו בשביל כלב ועל ידי גוי". המדור, העשוי שאלות ותשובות, מעלה סוגיות כמו האם מותר להרוס קירות בית כנסת במטרה לעשות חלונות נוספים, או שיש בזה איסור "נתיצה"? או: היוצא למילואים ונוקק לאכול מאכלי חלב לאחר חמש שעות מאכילת בשר, האם חייב הוא להמתין שעה נוספת, או שמותר לו להסתפק בחמש שעות? ועוד שאלות משאלות שונות, כשלאחריהן באה התשובה הקצרה, ובעקבותיה — רשימה ארוכה של מקורות ומראי מקומות מפורטים.

יש שני מדורים, בתחום הרפואי — "ביקור בית" ו"רפואה שלמה",

השישי

רקדו, רק כשהתנצל המנחה שקטו הרוחות.
 ● במקום אחד רוקדים רבנים ובמקום אחר "קופצים" פוליטיקאים. וגם זה קורה. היחסים המתוחים בין חברי הכנסת מגיעים לפעמים לשיאים שלא נודעו עד היום, אך יריות וכדורים עדיין לא נשמעו במסדרונות הכנסת. השבוע "הוחלפו כדורים" בין ח"כים לנציגים מוני-ציפליים בכירים. אל תיבהלו. זה לא קרה

● לא נעים. זו התחושה שאפפה רבים ממש-תתפי מסיבת "יום העצמאות" האמריקני שצויין בשבוע שעבר במעונו של השגריר המואמן בארץ. כמה אלפי איש הוזמנו ובהם גם רבני ערים, כמה ראשי ישיבות, ראשי קהילות יהודיות בארה"ב בעבר שעלו ארצה ואחרים. אז מה לא נעים? המוסיקה, היתה טובה, האווירה גם. אך האוכל. הקייטרינג היה מורכב מגכינות מהמבורגר בשרי, לא כשר כמוכן ומגלידות. תערובת מיוחדת שהציבה כמשותף מעגל של לא אוכלים שבו היו רבה של תל-אביב הגרי"מ לאו מנכ"ל משרד הפנים בעבר חיים קוברסקי וצעיר המנכ"לים אברהם דורון ממשרד התקשורת. הם לא אכלו. אך הם הביטו באחרים בהם יהודים מוכרים ובעלי עמדות שנגסו פה ושם. ● הרב לאו ניצב גם בין הפטיש לסדן כיום חמישי בלילה כשהשתתף בערב לימוד תורה בהשתתפות 1000 עובדי התעשייה האווירית. בתום השיעורים בחצות "יום השישי" - לא מדור רכילות אלא "אינפורמציה בסיגנון חיובי"

המבקרת אצלה מדי בוקר, וכל מה שהיא עושה - מרכלת על אחרים. יש גם מדור יופי בשם "יופי לך".

מדור הרכילות של "יום השישי" קרוי "מאחורי הפרגוד". מה לרכילות ולעתון חרדי? נחשוני: "זו אינה רכילות של לשון בוטה, אלא אינפורמציה בסיגנון חיובי. בנוסף לכך, הציבור הזה בנוי על רכילות כל הזמן, אז שאני אתנזר מזה? לכן אנתנו מביאים לו צימוקים על גבול הרכילות."

במדור מופיעים, בין השאר, קטעים כמו: "בכינוס רבנים בקיבוץ לביא, בעת דיון על התקשורת, קם עתונאי חובש כיפה, בעל עמדה ב'קול ישראל', והשמיץ את אחד העתונים הדתיים. רק כשקם עורכו של העתון ("יום השישי") שישב בקהל, וגילה שאותו עתונאי כותב בעתון החושב

דיווחים על העולם היהודי, רובם ככולם מתורגמים מהעתונות היהודית בארצות הברית ובאנגליה, מדור נופש וטיול המציע לנוסע החרדי לטייל לקברות הצדיקים ומספר בשבחי חברה אחת, "מסעות הצדיקים". עמוד אחר זה, ראה זה פלא, מופיעה מודעה על עמוד שלם של חברת "מסעות הצדיקים".

במדור "השבוע", הפותח צוהר לקורא החרדי אל מה שנעשה בארץ ובעולם הגדול, באים דיווחים קצרים וענייניים על נושאים כמו הסכמי שכר וחסרי הדיוור. יש גם סידרה בשם "שושלת", אבל לא מה שניתן לחשוב בהבזק מחשבה ראשון. ענייני של כתבות אלה הוא סיפורים ומעשיות על רבנים וגאונים. מעבר לך, במדור "בחוג המשפחה", שואלת אחת ציפורה (לא זאת מ"חדשות") מה לעשות עם שכנה,

מיד לעתון ויהוי פנים-חרדי, כעתון נוסף של אגודת ישראל, שיאיר פנים למפלגה זו, ויוציף עפעפיים כלפי דגל התורה, ש"ס ופלגים אחרים ביהדות התרדית. ואכן, במהלך הבחירות של 1988 תמך העתון בבירור באגודת ישראל, ותנועות ש"ס ודגל התורה התרחקו ממנו וחדלו לפרסם בו.

רוזן עזב את התפקיד אחרי שנה. במקומו התמנה לתקופה קצרה משה גרילק, ואחריו, בינואר 1989 הגיע ישראל גליס, שעבד שלוש שנים ב"יתד נאמן", פרש ונכנס ל"ערב שבת."

"כשהגעתי ל'ערב שבת', מספר גליס, "הכנסתי לעתון קו מתון. כל צד ופלג מקבל את הבמה שלו, וכולם גם יחד, וכל אחד לחוד, חוטפים מנה מפעם לפעם. אני חסיד של כולם וגם מתנגד של כולם. אין זיהוי פוליטי."

גם בעתון זה, תמונות של נשים — יוק. שהרי למה להעמיד במבוכה הורים שעלולים רתמא ליצלן להישאל שאלות מביכות על ידי בניהם? ל"ערב שבת" שלושה כתבים קבועים. גליס אומר כי התפוצה היא 20 אלף עותקים בשבוע, רובם ככולם בבני ברק ובירושלים. קשת הקוראים מתוחה בין "נטורי קרתא לאחרוני המפרד"ל", ויש לו — כך הוא אומר — גם מגויים בחו"ל, בעיקר בשכונות היהודיות החרדיות באנטוורפן, ברוקלין, לונדון וציריך.

אין שם מה שמכונה בעתונות החילונית ישיבות מערכת, שכן העורך, גליס, הוא הקובע מה ייכנס ומה לא ומי יכתוב מה. גם אצלו יש מדווחים שאינם עתונאים, המספרים על הנעשה ב"חצרות" החסידיות השונות ובישיבות הליטאיות.

שיטת הבדיקה שלו אינה מדעית במיוחד, ועל כן זכה "ערב שבת" לכינוי "העתון המתנצל". לעתים אפשר למצוא בו התנצלויות בעקבות פרסום שגוי זה או אחר. לגליס לא איכפת. צריך להתנצל? אין בעיה. נכונות להתנצלות אחת לא עזרה, במקרה של העתונאי אריה אבריר, לאחר ש"ערב שבת" כתב, או רמו, כי "מישהו הזמין" את ספר "הגביר" אודות הח"כ לשעבר אברהם שפירא. העניין נמצא עתה בדיון משפטי. במקרה אחר כתב "ערב שבת", כי בנה של דמות רבנית ידועה נכשל בבחינות בדיינות. הגילוי אולי היה נכון, אבל השם שגוי, והשם שהופיע היה שמו של בן אחר של אותה אישיות, שלרוע מזלו של גליס — הוא עורך דין במקצועו. גליס אומר, שארבע התנצלויות לא עזרו וגם כאן בית המשפט יכריע.

עורך "ערב שבת" אינו מודאג במיוחד מן העובדה, שקוראיו אינם מדווחים על פלילים, ספורט ועוד, שכן "אף אחד לא חי על עתון אחד בלבד. 'ערב שבת' הוא תמיד עתון נלווה, וחץ מזה במגזר החרדי שומעים הרבה רדיו."

וכך, אם יש רעש אדמה במקום כלשהו בעולם, לא ידווח "ערב שבת" על כך, אלא אם כן יהודים נפגעו, חלילה, או שחתי כנסת נהרסו.

קוראיו של העתון פעילים מאוד, והם ממהרים להגיב במכתבים ובטלפון על כל דבר שלא נראה להם. כך, למשל, היו הקווים כמעט סתומים כאשר דווח על האדמו"ר מביאלא, שפתח בית-כנסת ברמות, ובטעות הודפסה תמונתו של אדמו"ר מבני-ברק; או על רב שעשה "טייש" (שולחן, סעודת מצווה). כאן הזעקות היו בנוסח: "הרכי הזה בכלל לא

את עצמו למתחרה, ואף קיבל שם משכורת, נאלץ הלה להודות שהדברים הם נכונים. עכשיו הוא חי בחשש שמא יגלו ב'קול ישראל' שהוא מחלטר וסופו יהיה כסופם של כל המחלטים האחרים..."

או סיפור על שר התקשורת, רפאל פנחסי, שרצה יום אחד לטבול בחוף ימה הנפרד של הרצליה. "השר נאלץ להמתין במשך דקות ארוכות, עם ה'וולבו' 740' החדשה שקיבל, עד ששער החוף נפתח בפניו. עד לפני שנה, כשכיהן עדיין כסגן ראש עיריית בני ברק, היה בידו מפתח לחוף, כשם שהוא מצוי בידיהם של בכירי העירייה. כשר בממשלה אין לו הפריבילגיות הללו."

אפילו דונלד טראמפ הנודע זכה להיכנס בשערי "יום השישי", והוא מוזכר לשבח דווקא: "בימים האחרונים לא חדלו אמצעי התקשורת האמריקניים לעסוק במצב עסקיו של המיליונר הניו יורקי דונלד טראמפ, שניצבו בפני קשיים גדולים. מה שכל העתונים לא ידעו הוא, שדווקא בימים קשים אלו העניק המיליונר, שאינו יהודי, תרומה בסך 20 אלף דולר דווקא למוסד השייך לחצר חסידית גדולה בברוקלין, תוך הבטחה שתרומה זו היא ראשונה בסדרה."

מהי תפוצתו של "יום השישי"? עורכיו מדברים על 40 אלף עותקים בשבוע. המתחרים, השומעים מספר זה, מגחכים ואומרים, שגם הם יכולים לנקוב במספרים. מה שברור מעבר לכל ספק הוא, שהעתון נמכר בריכוזים החרדיים, בעיקר בבני ברק ובירושלים. אין לו מגויים; כל הרוצה גיליון יתכבד ויקנה אותו. יש נקודות-מכירה גם בחיפה, תל-אביב, בנתב"ג ואפילו באילת.

ה"טיש של הרבי"

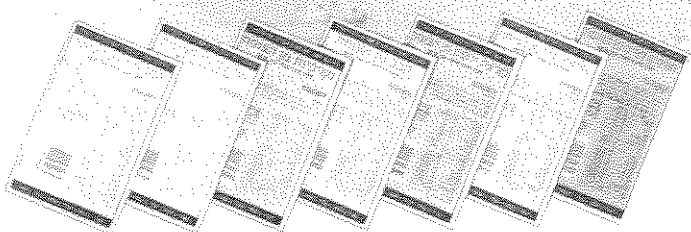
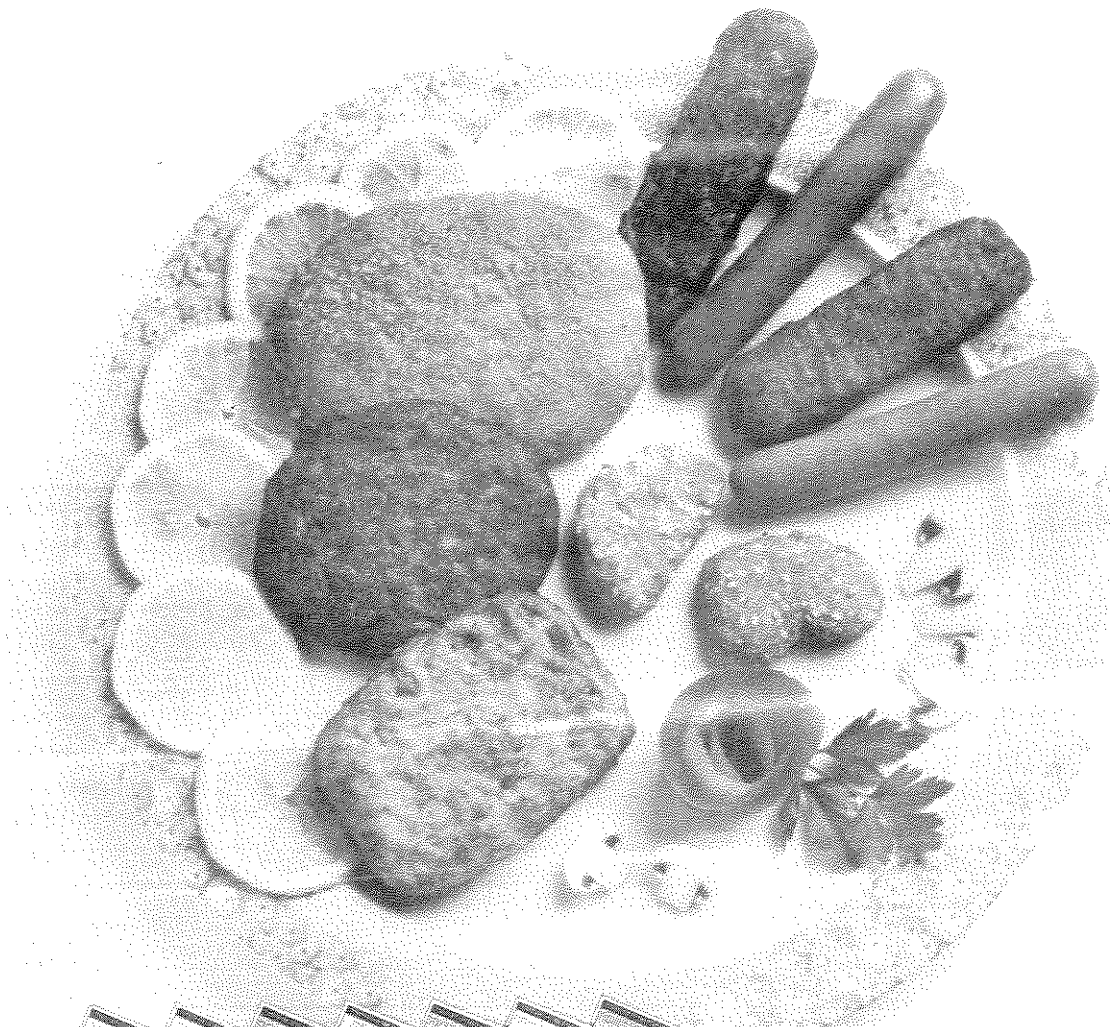
המתחרה העיקרי של "יום השישי" הוא "ערב שבת". ב"יום השישי", אמנם, מבטלים את "ערב שבת" כעפרא דארעא, אבל מודים, כי "הם מתחרים בנו רק בכך שהם מנסים לחקות אותנו ובכך שהם שוכרים את מחירי המודעות. חוץ מזה, הם לא מפריעים לנו. מעבר לזה, אין מקום בשוק לשני עתונים דתיים לא מפלגתיים."

יום שישי, ערשיק פרשת "בלמי", י"ג בתמוז תש"ן (6.7.90) * נליין מס' 330 * המחיר 1.40 ש"ח

כאמור, כאשר נפרד "יום השישי" מה"גירוזלם פוסט", הוקמה במהירות מערכת חדשה. כעורכו של העתון התמנה צבי רוזן, מבכירי "המודיע". למזלו של רוזן, בדיוק באותה עת היתה השביטה הגדולה ברשות השידור, כך שכתבים שחיפשו עבודה מצאו אצלו כו נרחב לאפשרות לגמור את החודש בשלום. אבל, מינויו של רוזן לתפקיד העניק

מגוון טבעול כשרים

**כשר
פרווה**

נניח שהיום את רוצה להגיש לארוחת הצהריים המשפחתית שניצל טעים, מרור - הכבוד
 עסיס, ומחרתים - קציצות ודקות פריכה.
 המגוון הרחב של מוצרי טבעול מאפשר לך לגנון מדי יום את ארוחת הצהריים המשפחתית
 אינטימית אמטרויות לשלב, לטוין ולהתלהב.
 זכור על טהרת מרכיבים טבעיים מן הצומח, ללא כולסטרול וללא תוסרי שימור. ארוחות
 טעימות מאין כמוהן, כשר פרווה.
 ממש בריאות לאכול מגוון טעם. נחיאבון.
 לבחירתך, ארוחות חסכון מיוחדות, מישר מן המפעל ובמחיר כדאי במיוחד.

טבעול בריאות למהדרין.

מוצרי טבעול - "כשרים פרווה". נוסח מודעה מיוחד לעתון חרדי

"יתד נאמן" נוסד בשלהי 1985. הסיבות שהביאו להקמתו רבות, אך העיקרית שבהן נעוצה בפרישתו של הרב שך ממועצת גדולי התורה, ב-1982. ביטאון אגודת ישראל, "המודיע", התעלם ממנו מאז ואם כי נמנע מלפגוע בו אישית, כתב לא פעם בנימה ביקורתית ביותר על מקורביו של הרב הישיש מבני-ברק. נראה שהרב שך הבין, כי התקשורת הטובה ביותר עם הנוהים אחריו חייבת להיות באמצעות עתון משלו.

כשהוחלט בסביבתו הקרובה של הרב שך להוציא עתון, הוחלט בגיוס נמרץ של כספים ובה בעת גויסו שני עתונאים — משה גרילק ושמואל חסידה. הנסיון העתונאי שלהם היה בעיקר בתחום החרדי, ובנוסף לכך ערכו טור לענייני מסורת ו"פרשת השבוע" ב"מעריב". חסידה פרש מ"יתד נאמן" אחרי חודשים אחדים, גרילק אחרי שלוש שנים, ואל השניים הצטרף, כבר מתחילה, ישראל גליס, שהיה באותה עת אחד מראשי ישיבת החזורים בתשובה "אור שמח", אך נענה לאתגר. מכיון שלא היה לו, לגליס, כל ניסיון עתונאי בעל משמעות, הוא החל ללמוד את הנושא במערכות עתונים חילוניים בתל אביב, עד שיום אחד, חודשיים לאחר שהוחלט כי יהיה עתון, וכאשר היו גם כספים ולא רק הבטחות, פסק הרב שך: מוציאים את העתון.

הרב שך אף קבע, כי הפורמט יהיה דומה לזה של "על המשמר", ואף החליט שיש להפיק את העתון תוך שימוש בשירותי הדפוס וההדפסה של ביטאון מפ"ם, עתון הקיבוצניקים שזכו מפיו לביקורת נוקבת כזכור. תוך כדי כך אורגנה רשת כתבים, הוקמה מחלקת מודעות, והגיליון הראשון ראה אור. כאשר הביאו את העתון לרב שך, הוא התבונן בו תחילה מן הבחינה הצורנית ושאל: למה כל הכותרות באותיות חיים ולא בפרנקריה? אחר כך התעניין ביחס למודעות, שאל על מערכת ההפצה, עיין בעתון, הביע את שביעות רצונו — ונתן את ברכתו להמשך הדרך. זו בתחילה היתה קשה: עורכים התפטרו והיו קשיים כספיים. לאחר זמן התגבר "יתד נאמן" על מחלות הילדות, הגם שמבצעות כספיות טרם נחלק.

אחד מפרחי הכתבים אז היה נתן גרוסמן, והוא התמנה בקיץ 1988 לעורך העתון. עם זאת הכל יודעים שעורך-העל הוא הרב שך, שגם אם אינו מתערב יום יום בנעשה בעתון, הרי שלוחיו עושים זאת נאמנה. באופן פורמלי הבעלות על העתון היא בידי עמותה וחברה. העמותה, "יתד נאמן" שמה, אחראית על תוכן העתון, והיא היא הוועדה הרוחנית שלו, גוף שאין דומה לו בעתונות הישראלית ואולי בעתונות בכלל. החברה, "יתדות" בע"מ, אחראית על הניהול המסחרי והטכני, ואין מלכות אחת נוגעת בחברתה, בדרך כלל. ויש גם מועצת מנהלים, המורכבת מאנשי עסקים ומחברי הוועדה הרוחנית.

הוועדה הרוחנית, שהיא ועדת הצנזורה העליונה של "יתד נאמן", מורכבת משבעה ראשי ישיבות, דיינים ופוסקי הלכה מירושלים ומבני ברק — כולם תלמידיו המובהקים של הרב שך. סמכותם מוחלטת: אף מלה אינה נדפסת בעתון ללא אישורם. אבל, מכיון שיש להם עוד עיסוקים בחיים, אין הם יכולים להיות נוכחים ערב ערב, ולכן הם משגרים את נציגיהם למערכת בבני ברק, כדי להשגיח שעורכי הלילה לא יסורו ימינה או שמאלה מהוראותיהם. הנציגים הללו, ה"מבקרים", העובדים בתורנות ובהתנדבות, עוברים על העתון, קוראים כל מלה הן בטקסט

חשוב ואתם כותבים עליו, בעוד שעל אדמו"ר אחר, חשוב הרבה יותר, שעשה גם הוא 'טיש', לא כתבתם דבר. מה עשה גליס? פרסם שבוע לאחר מכן על ה"טיש" של האדמו"ר ה"חשוב יותר" והכל בא על מקומו בשלום.

זכות הציבור לדעת?

ויש גם אלימות. פעם כתב "ערב שבת" על מתח בקרב חסידי אחת ה"חצרות". עוד לא יבש צבע הדפוס וכבר פילחו יללות אמבולנס את דממת הלילה והחובשים הגיעו לביתו לצורך "טיפול חירום", שגליס, כמובן, לא נזקק לו; למחרת, ביום שישי, מצא ליד דלת ביתו 200 חלות, כולל חשבון, שמישהו ברוב טובו הזמין עבורו מבלי שביקש; ביום ראשון קיבל איומים בטלפון; אחר-כך הציעו לו לבוא לידי הסדר. ההסדר היה — החסידים האלימים הכתיבו לו נוסח התנצלות, וכאשר ביקש לשנות מלה הם תקעו בו את עיניהם, כך שהבין, כי אם השקט הנפשי וחייו יקרים לו, לא כדאי להתווכח אתם.

"אז הכנסתי את התנצלות כמו שהם רצו", אומר גליס. "העיקר שיהיה שקט."

מהירות התגובה של החושבים עצמם נפגעים מצד אחד, ושל "ערב שבת" מצד שני, היא מופלאה. כאחת ההזדמנויות כתב, שדמות ידועה מקרב חסידי בלז הסתבכה בחובות ונמלטה לחו"ל, ידיעה שבדיעבד התבררה כלא נכונה, לאחר שמדליף שגליס בטח בו, מעל באמון. בריבמקום ניתנה הוראה לבעלי מפעלי מזון, שיש להם ההכשר של בלז, שלא לפרסם אף לא אינטש אחד ב"ערב שבת". גליס נזעק. הנפגעים תבעו התנצלות וגליס מיהר להיענות. המודעות שבו לעמודיו רק לאחר שכתב כתבה חיובית על בלז, כפי שהחסידיים רצו. וישנם גם דברים חמורים ומסעירים שהוא יודע, אך לא יפרסם.

"זכות הציבור לדעת?" — הוא שואל-אומר — "אני לא חייב לציבור כלום. אם הציבור לא ידע מה שאני, כעתונאי, יודע — אז שלא ידע". וזו בדיוק גם הסיבה לתופעה, שאותה מיטיב גליס לבטא: "כשמגיעה אלי הדלפה שיום השישי הולך לבקר מישהו, אני מיד כותב עליו טובות. כך היה במקרה של אחד מנציגי הבכירים של הציבור החרדי במוסדות השלטון, וזה הביא לי מיד מודעות של המשרד שבו הוא רב-השפעה."

ומה לגבי הרכילות, שגם עתונו משופע בה? גליס אינו מעמיד פנים: "נכון, תמיד יש בעיה של לשון הרע ורכילות, אבל אם לא זה — אפשר לסגור את העתון וללכת הביתה." וגליס אינו מעוניין לסגור את העתון, אלא דווקא להרחיבו מעבר ל-32 העמודים השבועיים שלו, לעבור לצבע, להוציא מוספים מיוחדים, ולחיות בשלום עם כולם.

"הוועדה הרוחנית" בפעולה

אם "ערב שבת" ו"יום השישי" משתדלים שלא להזדהות, לפחות כלפי חרץ ובאורח רשמי, עם פלג מפלגי החרדים, הרי שהעתון הצעיר "יתד נאמן" הוא במפורש, וללא כל הסוואה, שופרו הפרטי של הרב שך, מנהיג הפלג הליטאי בעולם החרדי.

המתנה החרדית

מס' 8, חום ד', ס' ספורט-מסע, ביח תמוז תשי"ג (18 ביולי 1990) • שנה י"א • גיליון 489 המחיר 1.00 ש"ח

במיוחד מצד הקנאים הקיצוניים של סאטמר. מאחר שלא היתה נְמָה להשיב לתוקפים כלשונם, ועוד יותר מזה בעוצמת סגנונם, הוחלט להוציא את "המתנה החרדית" כשבועון.

סגנונו של "המתנה החרדית" הוא תוקפני ומראהו העדין של עורכו, ישראל אייכלר, עשוי להטעות. בשיחה אתו כולו ממתקים, כולו מחמדים, אבל עטו חדה כתער, והוא אינו בוחל בכל לשון של תקיפה. עד כדי כך, שלא מכבר נדונו העתון ועורכו לתשלום של 105 אלף שקלים פיזיים לראשי תנועת רצ, בגלל כינויים פוגעים.

לעתון יש בהחלט קו פוליטי — הקו של בלז, שהוא יוני מובהק, יותר מפעם אחת נכתב בו, ועוד יותר מפעם אחת ייכתב בו, כי יש לנהל שיחות שלום עם כל מי שמוכן, וזה כולל את אש"ף ומנהיגיו. אייכלר מסביר, כי הגישה אינה נובעת מתוך פציפוזם או בגלל ההכרה, כביכול, בזכותם של הגויים על שטחי ארץ-ישראל, אלא בגלל שמדובר כאן בביטחון ובפיקוח נפש, ואין לחסידי בלז כל אמונה בביטחון כוחני.

לעתון שני חלקים. הראשון תורני חינוכי, שעיקרו הפצת התורה והחסידות בקרב קוראיו. החומר בחלק זה מוגש בצורה קלה, ככתבות עיתונאיות וכולל סיפורי צדיקים ועוד; החלק השני הוא הקליפה החיצונית — פוליטי-השקפתי. כאן זוכה הקורא לדיווחים שוטפים על הנעשה בעולם החרדי, אבל לא בנוסח של ידיעות אלא בכתיבה מגמתית מוחלטת. בעתון זה לא תמצא כלל כתיבה אובייקטיבית. העומדים בראשו אינם מאמינים בסוג זה של כתיבה. "אנו מעבירים לקורא מסרים ישירים, בלי כפפות", אומר אייכלר.

אייכלר, העורך, נכנס אל רבו לפחות אחת לשבוע, כדי לשמוע מהאדמו"ר מבלז את הגיגיו על הנעשה בארץ ובעולם. באותה הזדמנות הוא מקבל הערות והארות על הגיליון שזה עתה יצא לאור, ומסיק מזה דבר מתוך דבר לגבי הגיליון הבא ולגבי אלה שיבואו בעקבותיו. האדמו"ר, אגב, מעולם לא שאל מה עומד להופיע בגיליון הבא. אבל יש עין בוחנת: הרב יוסף עמרם מושקוביץ, ראש מכון "מעשה רוקח" של בלז, המוציא לאור את דברי התורה של אדמו"רי בלז, עובר על כל שורה לפני הפרסום, ועינו פקוחה במיוחד על החומר התורני. יש גם מנהל אדמיניסטרטיבי וגם שלושה כתבים. אייכלר מתאם עם הכותבים על מה יכתבו, וחלק הארי של החומר המערכתני נכתב על ידו. יש מודעות של מפעלים ותנויות, שרובם קשורים עם ההכשר של בלז, כך שזה נהנה וזה אינו חסר.

לדברי אייכלר מודפס המתנה החרדית כ-10,000 עותקים, ותפוצתו מגיעה אל מעבר לים. מהדורה מיוחדת יוצאת בארצות הברית שבוע לאחר הופעת הגיליון בארץ, עם מודעות מקומיות.

השבוע תפוצת העתון מוכפלת. מסייעים לו גם יהודים עשירים מארצות הברית, החרדים למצוא פיו של הרב שך ועושים ככל שיוורה. בנוסף לכך, גופים עסקיים ומסחריים, שראשיהם מקורבים לרב, מפרסמים מודעות גדולות וקטנות מעל דפי העתון, גם אם אין לכך כל הצדקה כלכלית. הרב נסים קרליץ פסק בזמנו, כי מותר לעשות את המגוי על העתון מכספי ה"מעשר", שכל יהודי חייב להפריש לצדקה. והיו אברכים, שכלל לא רצו להכניס עתון לביתם, והתשובה שניתנה להם היתה: אל תקרא את העתון, אל תכניס אותו הביתה, תעשה מגוי עבור סכא או סכתא שלך. ואכן, זקנים אחדים גילו לפתע, כי נכדיהם דואגים להם וחושבים עליהם...

הקוראים מקבלים עתון יומי בן שמונה עמודים, ולקראת סוף השבוע גם תוספות, "הראויות לעלות על שולחן יהודי בשבת". הכוונה היא למוסף רוחני, שבו שפע של דברי תורה על פרשת השבוע, רעיונות מוסריים, מאמרי הערכה על גדולי תורה שהיו ואינם, מדורים על ימים עברו, פרושיות היסטוריות, סקירות על ישיבות ועוד כהנה וכהנה והכל ברוח ישראל סבא. הכל כתוב ברוח גינוחה ובסיגנון מתנחל, ורק כאשר מגיעים לדון בתנועת "המזרחי", מתחילה הריו לרתוח. גם תנועת חב"ד יוצאת בשן ועין מעמודי "יתד נאמן". במיוחד תוקפים שם את הרבי מלובביץ', יריבו הגדול של הרב שך ומגנים בכל גינוי אפשרי את הגיגי המשיחיות הבאים מגוי יורק ואת פולחן האישיות, המוקדש לרבי מנחם מנדל שניאורסון. הרבנות הראשית, החשודה בציונות יתרה, יוצאת אף היא מעמודי "יתד נאמן" חבולה וחבוטה, ותחקיר מיוחד של העתון גילה, למשל, ש-80 אחוז מהגזירים שלה אינם אלא "הצגות פיקטיביות". "בסך הכל", אומר העורך נתן גרוסמן, "תפקידנו הוא לחזק את המשוכנעים, לתת להם כלים הסברתיים בהתמודדות עם החילונים, ולשכנע את אלה שאינם משוכנעים במאבקים הפנימיים שלנו. זהו כלי הסברתי. כי אם אין לך שופר — אין לך פה. צוות הכתבים שלנו קטן וחסכוני, והעתון מחזיק כיום את עצמו. כשיש רווחים, בעיקר לעת החגים, ונכנס קצת כסף, אז מחזירים חובות."

אשר ל"זכות הציבור לדעת" אומר גרוסמן ללא היסוס: "לזכות הציבור שלנו לדעת יש מגבלות. בעתון 'יום השישי' המגבלות קטנות יותר. אצלנו הן גדולות יותר."

סגנון אגרסיבי

בין עתוני החרדים בולט במיוחד "המתנה החרדית", ביטאונם של חסידי בלז. למעשה, השבועון הזה, היוצא במתכונתו המודרנית מ-1980, הוא גילגולו של עתון שהחל לצאת לאור עוד ב-1868. באותה שנה העניקה הממשלה האוסטרית-הונגרית לחסידי בלז רישיון להוציא דרי-שבועון, ועם האישור הזה הם הצליחו להוציא שבועון דווקא. הא כיצד? לדרי-שבועון היו שני שמות — "קול מחזיקי הדת" ו"מחזיקי הדת", ומדי שבוע יצא עיתון אחר...

עורכו הראשון של הביטאון בארץ, שהופיע תחילה כירחון, היה מיכאל הלברשטאם. ישראל אייכלר, העורך הנוכחי, עבד אז בכתב. המעבר לשבועון היה בעקבות פרישתה של "חצר" בלז מן העדה החרדית, והקמתה של קהילה חרדית עצמאית, כולל בית דין, מערכת כשרות, מוסדות חינוך וכדומה. חסידי בלז הותקפו אז מכל הכיוונים,

כי יבשו אפיקי מים

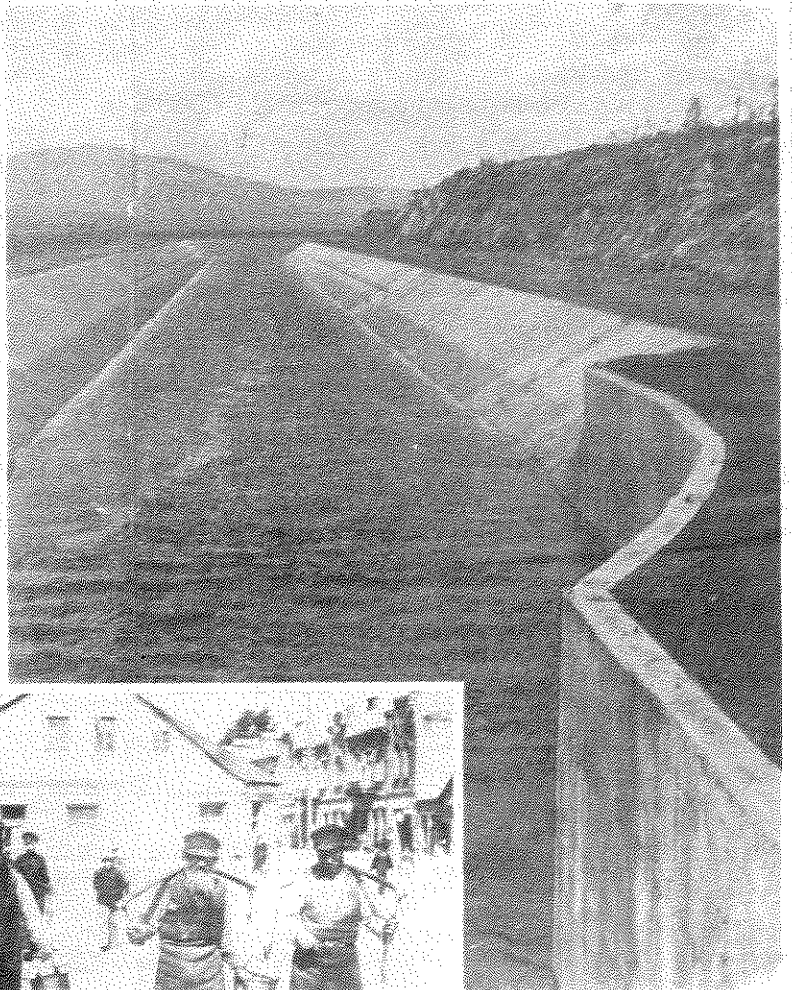
תוכנית האב שנכתבה בעקבות המשבר של 87/86 קבעה, כי לשמירת המקורות ולהבטחת אספקת מים יציבה לשתיה ולחקלאות, דרושה השקעה שנתייה של כ-100 מיליון דולר בפיתוח משק המים, סכום הגדול פי-שניים וחצי מההשקעה הקיימת.

המומחים קבעו, כי המשך ההשקעה בהיקף הקיים יביא לפגיעה קשה באיכות מי השתייה, לפגיעה בחקלאות, לזיהום אפשרי של הכנרת ולחילות חוזרות ונשנות באספקת המים. הם סבורי כי הקצבות המוסבסדות שמהן נהנית החקלאות, נדיבות מדי (מדובר על כמחצית מכמות המים שצורכת מדינת ישראל) וכי מחירי המים לחקלאות אינם ריאליים, בהכרח ככוחה של השדולה החקלאית, נמוע הדו"ח מלהמליץ במפורש על שינוי תחת זאת הם המליצו על נסיון לכנות תוכנית, על בסיס כלכלי של ביקוש והיצע.

תוכנית האב קובעת למעשה, כי משק המים של מדינת ישראל יתמוטט, אם ימשיכו להתקבל בו החלטות בהתאם לדרישות החקלאים, או בלשון המתכננים: "פיתוח החקלאות באמצעות הנדשה על ידי החקלאים, עומד בסתירה ליציבות בהספקה ולשימור מקורות המים".

תוכנית האב ממליצה, כי עד שנת תש"ע (2010) יצטמצמו החקלאים ב-24% מתצרוכת המים שלהם וכי המים הטבעיים, יופנו יותר לצריכה ביתית, ואליו המים המטוהרים, ואף מים מלוחים יופנו לחקלאות כדי לבצע זאת יהיה על החקלאות הישד ראלית להיערך מחדש ולשנות את שטחי העיבוד וסוגי הגידולים. בהתאם להיצע ולסוג המים, ההמלצות האלה הוקפאו למעשה.

"בלו" ציבות' ומובילים' היו שואבי המים שואבים בששון ומספקים את סחורתם לכל דיכמין. היום - גם המוביל הארצי לא מספק את הצריכה.

נוסטליגיה חרדית - "בלי ציבות' ומובילים'. פעם היו שואבי המים "שואבים בששון ומספקים את סחורתם לכל דיכמין" - כתבה ב"המחנה החרדי"

משוח על העתון צבע ירוק. אייכלר סבור, כי שינוי גרפי לא יזיק לעתון, אם כי מה שיקבע את אופיו ואת דרכו הם, כמובן, הסגנון האגרסיבי והתוכן האמנותי - על-פי דרכם של חסידי בלו.

הורשימה עוד ארוכה

סקירה זו, ככל שתהא רחוקה מן השלמות, בוודאי לא תהא שלמה. לא נוכל לפרט את כל מערכת העתונות הפנימית של חב"ד, הכוללת ביטאונים למבוגרים, לילדים ודף דיווח על הנעשה בחצר הרבי מלובביץ'. גם לא את עתוני "נטורי קרתא" וזרמים נוספים ביהדות החרדית ובוודאי שלא את רשת עתוני בתי-הכנסת - עתונות מסוג שונה לחלוטין, שקנתה לה אחיזה במקומותינו - אשר באמצעותה מתודע קהל בתי-הכנסת לא רק לחידושים בפרשת השבוע, אלא גם לכל הקשור לפעולות משרדים ממשלתיים, גופים וארגונים.

העיקרון של "המחנה החרדי" דומה למדי לעקרונות של שאר העתונים החרדיים: לא פלילים, לא נושאים "מביכים", לא נשים, לא ספורט, לא טלוויזיה, לא סרטים - כל המושגים האלה אינם קיימים כלל בעולמם של חסידי בלו.

"מטרת העיתון", אומר אייכלר, "היא לחזק את המשוכנעים, לא לשכנע אותם. כל אדם צריך חיוק לדעותיו, כי אף אחד אינו נמצא תמיד בכיס מבחינת דעותיו. תחת מאסה אדירה של תקשורת, של הפצצות יומיומיות כבדות, צריך שיהיה עתון, במה, שיוכלו להשיב מלחמה שעררה. עד להופעתנו היתה העתונות החרדית במגננה. אנחנו פתחנו ופיתחנו את הסיגנון הבוטח, האגרסיבי. סיגנון שהעניק ביטחון עצמי לבחור החרדי הצעיר, שתמיד היה צריך להצדיק את עצם קיומו. נתנו לו כלים, כדי שישתמש בהם."

כלי המלחמה הללו מפורזים כל שבוע על פני 32 עמודים. בחגים

שבת

ועבועון פועלי אגודת ישראל

לפי דברי משפטים...
 ל מקורו של שם...
 משפטי היחסים...
 אלא לא יזכרו...
 יום הרבא...
 ימים חמור...
 אפר מתחיל...
 יום יום...
 שם על האגודות...
 אגודת...
 אגודת...
 אגודת...

המודני

השבועון לקהילה הדתית

שבת שבת

החשובה
 אולמי "מלאכה"
 תפילות - חולמים

שיעור פרשת "בלק" י"ג בדמוי משני (6.7.90) * כפ"ס 330 * המחיר: 1.40 ש"ח

מתחת לארון הקודש
 הנה המצוה של רבנו
 עמר

המותר לקרוא עתונים בשבת?

בין חכמי ישראל תופס מקום מיוחד יעקב ישראל בן צבי הירש אשכנזי, הנודע בעיניו יעב"ץ - ראשי תיבות של יעקב עמדין בן צבי. ר' יעקב עמדין חי בשנים 1697 - 1776. על אף גאונותו בתורה שימש ברבנות הקופה קצרה בלבד, וזאת בעיר עמדין בגרמניה, שעל שמה נקרא. הוא היה סופר פורה: כתב 84 ספרים, מהם 31 שהופיעו בחייו, 10 אחרי מותו והיתר נשארו בכתבי יד. בין שאר פרנסותיו ניהל בית דפוס שבו הדפיס חלק מספריו, בהם הקיף את כל הבעיות שעמדו ברום עולמה של תקופתו. הוא גילה בקיאות בהיסטוריה, גיאוגרפיה, קבלה, בלשנות, דקדוק, פולקלור, מדעי הטבע ושלט בכמה שפות אירופיות.

בתקופתו התחילו העתונים לתפוס מקום חשוב בחיי הציבור, וגם היהודים גילו עניין בעולם העתונות ונשאלה שאלה אם מותר לקרוא עתונים בשבת. בספרו "שאלות יעב"ץ", המהווה את אחד מספרי היסוד של ספרות השאלות והתשובות (ש"ח), מביא רבי יעקב עמדין שאלה שנשאל בדבר היתר לקרוא עתונים בשבת, שכן לפי ההלכה אסור לקרוא בשבת ב"שטרי הדיוטות", מכתבים מסחריים ואף אגרות שלום. עד היום נהוג בעתונים החרדיים להפריד בין עמודי החדשות ובין מדורים לדברי תורה בערבי שבתות, כך שהקוראים יוכלו להפריד בקריאה בין החלק "האסור" והחלק "המותר". ואילו רבי יעקב עמדין פוסק במפורש להיתר (שאלה קס"ב). חזו לשוננו:

"ולענין לקרות בקורנטין [עתונים] הנדפסים בכרכים ובעיירות גדולות מדי שבוע בשבוע במדינה זו. להודיע בקרב הארץ חדשות וקורות מהרגשות מעניני מלחמה ושאר מאורעות זולתיות ההווים בעולם יום יום. נראה לי פשוט שאינם בכלל 'שטרי הדיוטות'. וממשיך הרב ואומר: 'וביחוד בזמן שיש מלחמות ושעת חירום בעולם, שלפעמים יש צורך גדול לידע איזה צד גבר, ויש לחוש אפילו מעסקי נפשות. רבי יעקב עמדין קובע בין היתר, כי אי קריאת עתונים בשבת עלולה לגרום צער לאדם המשתוקק לדעת חדשות' וצער למונע, בפרט הרגיל לקרותן, שנפשו שוקקת וכוספת לדעת המתרחש בהם, על כן היה נראה בעיני היתר גמור לכולי עלמא." יחד עם זה קובע רבי יעקב עמדין בתשובתו, כי העיון במדורי הבורסה שבעתון אסור בשבת: "אמנם עדיין אינו חוכך להחמיר מטעם אחר, דהיינו מפני שבסופן רגילים להודיע גם כן הסחורות וקרקעות ובתים הנמכרים ושאר ענייני מו"מ ועסקי תגרים שזה ודאי אסור לקרותו בשבת."

ואכן, בספר "שמירת שבת כהלכתה", מאת הרב יהושע נויבירט, ספר שמצוי בבתי חרדיים רבים בישראל והופיע בכמה מהדורות נאמר: "מעיקר הדין מותר לקרוא החדשות בעתון... אבל אסור לקרוא, ואף לא לעיין, בעניני מקח וממכר המתפרסמים בעתון" (עמ' שפ"ה). והרב נויבירט מוסיף וקובע, כי אסור אף לקרוא מודעות אבל בשבת, "מכיוון שיש בהן משום צער, שמצטער בקריאתן" (עמ' שפ"ו).

עקיבא צימרמן

אלקטרו
 ליוני
 כפ"ס
 חובה
 תנאי
 המכוון
 של
 חיים

כפ"ס
 ה
 שי
 ה